

7.8.2025

Invalidiliiton lausunto sisäministeriölle ”Väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö” - yleisopasluonnoksesta, VN/18459/2025

Väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö -yleisoppaan tarkoituksena on tukea väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman laadintaa. Oppaassa ei oteta kantaa väestönsuojien yksityiskohtaisiin ratkaisuihin, koska ne vaihtelevat kohteittain. Väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö -yleisoppaassa kerrotaan väestönsuojan käyttöönottoon liittyvistä tehtävistä, suojautumisessa huomioitavista asioista sekä siitä, miten väestönsuojaa käytettäisiin suojautumisen aikana. Opas sisältää tietoa esimerkiksi väestönsuojan laitteista, varusteista ja väestönsuojan käyttövaiheista eri tilanteissa. Oppaassa kerrotaan esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä suunnitelmassa huomioitavista asioista mukaan lukien ohjeet väestönsuojassa toimimiseksi, tiedottaminen ja asianomaisten perehdyttäminen. Lisäksi oppaassa kerrotaan väestönsuojoihin liittyvästä pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta ja valvontatehtävistä.

Lausunnonantajan lausunto

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 24 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä.

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta esittää huomiota ja täsmennyksiä yleisoppaasta. On tärkeää huomioida fyysisesti vammaisten ihmisten tarpeet erilaisia suunnitelmia ja niihin liittyviä toimintaohjeita laadittaessa.

Yleiset huomiot

Opasluonnoksen luvussa 1.2, jonka otsikko on ”Velvoite suunnitella väestönsuojan käyttöönotto ja käyttö”, ensimmäisessä kappaleessa todetaan: ”Pelastuslain 15 § 1 mom. velvoittaa laatimaan pelastussuunnitelman kohteisiin, jotka on tarkennettu pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä. Velvoite laatia pelastussuunnitelma koskee muun muassa asuinrakennuksia, joissa on yli kolme asuinhuoneistoa...jne.”

Tähän kohtaan huomiona, että pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan pelastussuunnitelma tulee laatia mm. asuinrakennuksiin, joissa on *vähintään* kolme asuinhuoneistoa (luonnoksen tekstissä virhe tässä kohdassa, kun todetaan veloitteen koskevan asuinrakennuksia, joissa on yli kolme asuinhuoneistoa).

Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttö -yleisoppaan sisältö

Invalidiliitto toteaa, että väestönsuojan käyttöönotossa tulee huomioida eri tavoin toimivat ja liikkuvat ihmiset, jotta jokaisella mahdollisesta toimintarajoitteesta riippumatta on mahdollisuus edistää väestönsuojan käyttöönottamista omien mahdollisuuksiensa mukaisilla resursseilla.

7.8.2025

Opasluonnoksen sivulla 11 todetaan, että väestönsuojaan tulisi ehtiä muutamassa minuutissa, tai suojautua sisätiloihin mahdollisimman vahvojen rakenteiden suojaamaksi. Fyysisesti vammainen tai täysin liikuntakyvytön ihminen ei todennäköisesti pääse siirtymään väestönsuojaan näin nopeasti ja asiaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota väestönsuojakohtaisissa ohjeissa. Miten varmistetaan, että esim. kaikki asuinrakennuksen asukkaat, myös liikkumisen apuvälineitä käyttävät asukkaat, pääsevät ajoissa siirtymään väestönsuojaan. Asia on väestönsuojakohtainen, mutta Invalidiliitto ehdottaa, että huomioitavana asiana tämän voisi tuoda yleisoppaaseen.

Opasluonnoksen sivulla 24–25 käsitellään hätäpoistumisreitien käyttöönottoon liittyviä asioita. Invalidiliitto ehdottaa, että tässä yhteydessä yleisoppaassa nostetaan huomioitavaksi asiaksi myös hätäpoistumisreittien esteettömyys, jotta hätäpoistumisreitien käyttäminen on mahdollista kaikki väestönsuojan käyttäjät huomioiden. Hätäpoistumisreitien käyttöönottoa ja käyttöä käsitellään myös opasluonnoksen sivuilla 39–40. Eri tavoin toimivat ja liikkuvat ihmiset ja heidän mahdollinen poistumisensa hätäpoistumisreitien kautta väestönsuojasta tulee huomioida käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmassa sekä väestönsuojakohtaisissa toimintaohjeissa.

Opasluonnoksen sivulla 26 käsitellään käymäläkomeroiden rakentamista. Invalidiliitto muistuttaa, että myös tässä yhteydessä tulee huomioida esteettömyyteen liittyvät seikat. Esim. mahdollisimman esteetön wc auttaa myös muita ja parantaa sen käyttöastetta. Käymäläkomeroista riittävän määrän, kuitenkin vähintään yhden, tulee olla esteetön.

Opasluonnoksen sivulla 27 käsitellään sähkölaitteiden käyttöä ja todetaan, että sähkönjakelu voi olla satunnaista ja sähkökatkot saattavat olla pitkiä. Toimintaohjeissa tulee erityisesti huomioida fyysisesti vammaiset henkilöt, joiden elintoiminnot ovat riippuvaisia sähköä vaativista apuvälineistä, kuten hengityslaitteista. Näiden henkilöiden osalta on varmistettava, että heidän tarvitsemansa laitteet voivat toimia myös pitkäkestoisen sähkökatkon aikana.

Opasluonnoksen sivulla 37 todetaan, että ”Avustetaan suojaan tulevia ohjaamalla oikealle reitille ja tarvittaessa esimerkiksi nostamalla kynnyksen yli, taluttamalla tai kantamalla portaikossa.” Invalidiliitto ehdottaa muotoiluksi kynnyksen yli nostamisen sijaan: ”Avustetaan suojaan tulevia ohjaamalla oikealle reitille ja tarvittaessa esimerkiksi avustamalla kynnyksen yli tai portaikossa”, koska esim. 150 kg painavaa sähköpyörätuolia ei voi nostaa. Invalidiliitto ehdottaa lisäksi tähän yhteyteen lisättäväksi: huomioidaan myös erilaisten apuvälineiden käyttäjät ja huolehditaan siitä, että käyttäjän apuväline siirtyy käyttäjän mukana väestönsuojaan. Invalidiliitto muistuttaa, että yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädetään kohtuullisesta mukautuksesta vammaiselle. Säädos tulee huomioida myös tässä yhteydessä.

Edelleen todetaan, että ”Väestönsuojat on tarkoitettu ihmisten suojaamiseen (pelastuslaki 71 § 1 mom.). Lemmikkieläimet on suositeltavaa suojata sisätiloihin, esimerkiksi rakennuksen asuntoihin. Poikkeuksena voivat olla opaskoirat ja vastaavat avustajakoirat, joiden pääsy avustettavansa mukana väestönsuojaan edistää tosiasiallista yhdenvertaisuutta (yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, 9 §).”

Edellä olevaan tekstikappaleeseen liittyen Invalidiliitto muistuttaa, että opas- ja avustajakoirat toimivat vammaisten käyttäjiensä apuvälineinä ja niiden läsnäolo on välttämätöntä käyttäjien turvallisuudelle ja hyvinvoinnille väestönsuojassa. Opas- ja avustajakoirat eivät ole lemmikkieläimiä, vaan käyttäjiensä avustamiseen ja apuvälineeksi koulutettuja eläimiä, jotka seuraavat käyttäjiänsä myös sinne. Opasluonnoksen ilmaisu ”Poikkeuksena voivat olla” tulee muotoilla uudelleen edellä sanottu huomioiden.

Lopuksi Invalidiliitto muistuttaa, että YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 11 velvoittaa sopimuspuolia toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden

7.8.2025

suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa, mukaan lukien aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit. Jotta väestönsuojien käyttö olisi yhdenvertaista, oppaassa tulee huomioida paremmin eri tavoin vammaiset henkilöt ja erityisesti väestönsuojien esteettömyys, mihin velvoittaa YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 9 esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 7.8.2025

Janne Juvakka

Laura Andersson

toimitusjohtaja

yhteiskuntasuhdejohtaja

Lisätietoja: juristi Ranja Alava, ranja.alava@invalidiliitto.fi